

5.1 Ubahan Langsung

(A) Menentukan sama ada suatu kuantiti berubah secara langsung terhadap kuantiti yang lain

1. Jika suatu kuantiti y berubah secara langsung dengan suatu kuantiti x ,
  - (a) y bertambah apabila x bertambah
  - (b) y berkurang apabila x berkurang
2. Suatu kuantiti y berubah secara langsung dengan suatu kuantiti x jika dan hanya jika

$$\frac{y}{x} = k \text{ di mana } k \text{ ialah pemalar.}$$

3. y berubah secara langsung dengan x ditulis sebagai $y \propto x$.
4. Apabila $y \propto x$, maka graf y melawan x adalah satu **garis lurus** yang melalui **asalan**.

(B) Ungkapkan suatu ubahan langsung dalam bentuk persamaan yang melibatkan dua pemboleh ubah

Contoh 1:

Diberi bahawa y berubah secara langsung dengan x dan $y = 20$ apabila $x = 36$.
Tulis ubahan langsung itu dalam bentuk persamaan.

Penyelesaian:

$$y \propto x$$

$$y = kx$$

$$20 = k(36)$$

$$k = \frac{20}{36} = \frac{4}{9} \rightarrow (\text{Cari } k \text{ terdahulu})$$

$$\therefore y = \frac{4}{9}x$$

(C) Mencari nilai bagi suatu pemboleh ubah dalam ubahan langsung

Jika y berubah secara langsung dengan x dan maklumat yang mencukupi diberi, maka nilai y atau x dapat dicari dengan menggunakan

(a) $y = kx$, atau

(b) $\frac{y_1}{x_1} = \frac{y_2}{x_2}$

Contoh 2:

Diberi bahawa y berubah secara langsung dengan x dan $y = 24$ apabila $x = 8$, cari

- (a) Persamaan yang mengaitkan y kepada x
- (b) nilai bagi y apabila $x = 6$
- (c) nilai bagi x apabila $y = 36$

Penyelesaian:

Kaedah 1: Guna $y = kx$

(a)

$$y \propto x$$

$$y = kx$$

Apabila $y = 24, x = 8$

$$24 = k(8)$$

$$k = 3$$

(b)

Apabila $x = 6,$

$$y = 3(6)$$

$$y = 18$$

Kaedah 2 : Guna $\frac{y_1}{x_1} = \frac{y_2}{x_2}$

(a)

Katakan $x_1 = 8$ dan $y_1 = 24$

$$\frac{y_1}{x_1} = \frac{y_2}{x_2} \rightarrow \frac{24}{8} = \frac{y_2}{x_2}$$

$$\frac{3}{1} = \frac{y_2}{x_2} \rightarrow y_2 = 3x_2$$

$$\therefore y = 3x$$

(b)

$x_1 = 8$ dan $y_1 = 24$ dan $x_2 = 6$; cari y_2 .

$$\frac{y_1}{x_1} = \frac{y_2}{x_2} \rightarrow \frac{24}{8} = \frac{y_2}{6}$$

$$y_2 = \frac{24}{8}(6)$$

$$y_2 = 18$$

(c)

$x_1 = 8$ dan $y_1 = 24$ dan $y_2 = 36$; cari x_2 .

$$\frac{y_1}{x_1} = \frac{y_2}{x_2} \rightarrow \frac{24}{8} = \frac{36}{x_2}$$

$$24x_2 = 36 \times 8$$

$$x_2 = 12$$

(D) Menyelesaikan masalah yang melibatkan ubahan langsung

1. Jika $y \propto x^n$, di mana $n = \frac{1}{2}, 2, 3$, maka persamaannya ialah $y = kx^n$ di mana k ialah pemalar.
2. Graf y melawan x^n adalah satu **garis lurus** yang melalui **asalan**.
3. Jika $y \propto x^n$, dan diberi dengan maklumat yang mencukupi, maka nilai x atau nilai y dapat ditentukan.

Contoh:

y berubah secara langsung dengan x^3 dan $y = 54$ apabila $x = 3$, cari

(a) nilai bagi x apabila $y = 16$

(b) nilai bagi y apabila $x = 4$

Penyelesaian:

Diberi $y \propto x^3$, $y = kx^3$

Apabila $y = 54$, $x = 3$,

$$54 = k(3)^3$$

$$54 = 27k$$

$$k = 2$$

maka $y = 2x^3$

(a) Apabila $y = 16$

$$16 = 2x^3$$

$$x^3 = 8$$

$$x = 2$$

(b) Apabila $x = 4$

$$y = 2(4)^3 = 128$$